

فاطمه زهرا (علیها السلام) در اندیشه امام خمینی

□ محمدتقی دیاری بیدگلی

(استادیار و عضو هیأت علمی دانشگاه قم)

چکیده

امام خمینی - قدس سرّه الشریف - از جمله نوابغ و شخصیت‌های علمی برجسته دوران معاصرند که نهضتی شکوهمند و انقلابی بزرگ بر پایه‌ی آموزه‌های دینی و باورهای الهی بنیان نهادند و همواره سیره‌ی قولی و فعلی اهل بیت (ع) به ویژه فاطمه زهرا - سلام الله علیهما - را الگوی خود قرار داده و در گفتار و کردار خود تلاش نموده تا چهره‌ی تابناک و والای فاطمه (س) را به ویژه از بعد سیر و سلوک معنوی و سیاسی معرفی نموده‌اند؛ مهم‌ترین محورهای سخنان و آرای معظم له - که در این نوشتار به اختصار مطرح شده - عبارتند از: نام‌های فاطمه به ویژه محدثه بودن ایشان، شرافت و فضیلت ویژه‌ی فاطمه، ساده‌زیستی فاطمه، خطبه‌های فاطمه، صحیفه فاطمیه، دشمن‌ستیزی فرزندان معنوی فاطمه و نیز روز زن و ضرورت الگوگیری از فاطمه (س).
کلید واژه‌ها: فاطمه زهرا (س)، امام خمینی، تاریخ تشیع، سیره و فضایل اهل بیت (ع)، صحیفه فاطمیه.

مقدمه

امام خمینی شخصیتی است از سلاله فاطمه زهرا (علیها السلام)، اندیشه‌مندی است که هم در

□ امام صادق (ع) می‌فرمایند: برای فاطمه، نه نام نزد خداوند بزرگ است: فاطمه، صدیقه، مبارکه، طاهره، زکیه، راضیه، مرضیه، محدثه و زهراء

بعد علمی، از سیره قولی و مکتب نورانی فاطمه (س) درس آموخته و هم در سیر و سلوک معنوی و سیاسی از سیره عملی او الهام گرفته و حقیقتاً در راه او و فرزندان پاکش گام نهاده و بر این اساس، نهضتی شکوهمند و الهی برپا کرده و در گفتار و کردار خود سخت کوشیده است تا اهل بیت پیامبر اکرم (ص) را الگوی خود قرار دهد و جایگاه والای فاطمه زهرا (س) را در همه ابعاد وجودی‌اش به جامعه انسانی بشناساند. در این نوشتار به اختصار به تبیین دیدگاه‌های وی درباره شخصیت و منزلت فاطمه (س) پرداخته شده است. سرفصل‌های اصلی مقاله برگرفته از سخنان امام خمینی است که در دوران پرفراز و نشیب انقلاب اسلامی به مناسبت‌های گوناگون به ویژه روز زن - که مصادف است با سالروز ولادت فاطمه (س) و نیز میلاد بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران - ایراد شده است.

۱. نام‌های فاطمه (س)

فاطمه زهرا (س) نام‌های بسیاری داشت؛ نام گذاری فاطمه زهرا (س) از طرف خداوند متعال انجام گرفته است.^۱ امام صادق (ع) می‌فرماید:

برای فاطمه، نه نام نزد خداوند بزرگ است: فاطمه^۲، صدیقه^۳، مبارکه^۴، طاهره^۵، زکیه^۶، راضیه^۷، مرضیه^۸، محدثه^۹ و زهراء^{۱۰} ...^{۱۱}

هر یک از نام‌های حضرت، جلوه‌ای از ویژگی‌ها و صفات عالی انسانی اوست. امام خمینی در سخنان خود از برخی از نام‌ها و القاب فاطمه، از جمله فاطمه، زهرا، مرضیه، طاهره و کوثر نام

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

برده و گاهی نیز به صورت ترکیبی از دو نام نظیر صدیقه طاهره، فاطمه زهرا، یا زهراى مرضیه یاد کرده است. در یک مورد نیز بدون آنکه از نامی خاص یاد کند، با توجه به روایتی معتبر، بزرگ‌ترین فضیلت فاطمه را رفت و آمد و نزول مقام جبرئیل (روح اعظم) به طور مکرر بر روی دانسته است.^{۱۲} گفته‌اند پس از رحلت پیامبر (ص) روزها بر فاطمه (س) به سختی می‌گذشت، لذا جبرئیل به امر خداوند بر آن حضرت نازل می‌شد و برای آن از رویدادهای آینده سخن می‌گفت. از این رو، فاطمه را «محدثه» نامیده‌اند.

عن ابی عبدالله (ع) قال:

انما سمیت فاطمة، محدّثه، لان الملائكة كانت تهبط من السماء فتناديها كما تنادي مريم بنت عمران. يا فاطمة ان الله اصطفى لك و طهرک و اصطفىک على نساء العالمين. يا فاطمة اقتنی لربک و اسجدی وارکعی مع الراکعین فتحدثهم و يحدثونها، فقالت لهم ذات ليلة: أليست المفضلة على نساء العالمين مريم بنت عمران؟ فقالوا: ان مريم كانت سيدة نساء عالميها و ان الله عزوجل جعلک سيدة نساء عالمک و عالمها و سيدة نساء الاولين و الاخرين.^{۱۳}

امام صادق (ع) فرمودند: فاطمه (س) را «محدثه» گویند، چون فرشتگان از آسمان به پایین می‌آمدند و همان‌گونه که با حضرت مریم دختر عمران سخن می‌گفتند، با حضرت زهرا (س) نیز سخن می‌گفتند، فرشتگان به حضرت زهرا (س) گویند: ای فاطمه! خداوند تو را برگزید و پاکیزه گرداند و تو را بر زنان جهانیان برتری داد. ای فاطمه! مطیع پروردگار باش و به همراه رکوع کنندگان (نمازگزاران)، سجده و رکوع کن. حضرت فاطمه (س) با فرشتگان سخن می‌گفت و فرشتگان نیز با او سخن می‌گفتند. شبی حضرت فاطمه (س)، از فرشتگان پرسید: آیا برترین زن عالم، حضرت مریم دختر عمران نیست؟ فرشتگان عرضه داشتند: حضرت مریم، سرور زنان زمان خود بود، اما خداوند تو را برترین زن جهان قرار داده است. هم در زمان خودت و هم در زمان حضرت مریم و سرور همه زنان از آغاز تا پایان.

از اینکه امام خمینی، در نامه‌هایی که خطاب به عروس خود همسر حاج احمد آقا (خانم فاطمه طباطبایی) نوشته و او را «فاطمی» خوانده‌اند، به طور ضمنی استفاده می‌شود که در محاورات

عرفی می‌توان، کسانی را که به نام «فاطمه» آراسته‌اند، «فاطی» صدا زد. وی در پاسخ به درخواست عروس خود چنین آورده است:

فاطی که زمن نامه عرفانی خواست
گویی نشنیده ما عرفناک از آنک

از مورچه‌ای تخت سلیمانی خواست
جبریل از او نفخه رحمانی خواست^{۱۴}

۲. شرافت و فضیلت ویژه فاطمه(س)

فاطمه زهرا(س) از فضایل بسیاری برخوردار بودند؛ توانایی علمی، عصمت و پاکیزگی از گناه و خطا، برتری در صحنه رشد و تربیت فرزندان، شرافت در همسررداری، رعایت ادب و اخلاق در برخورد با پدر، همسر و دیگر اعضای خانواده، وفاداری و فروتنی، پاکدامنی و آراستگی، خانه‌داری و بردباری در برابر دشواری‌ها، همیاری و همدلی با پیامبر(ص) و امیرمؤمنان(ع) در میدان جهاد و سیاست، فضیلت در عرصه عبادت و نیایش، زهد و ایثار و پشتیبان همسر در ساحت ولایت و حکومت و نیز عدالت محوری و دفاع از حقوق انسان‌ها و مبارزه با ظلم.

امام خمینی فضایل بسیاری را برای حضرت زهرا(ع) برشمرده‌اند، از جمله کمال و جامعیت انسانی، همطرازی با پیامبر و نیز گفت و گوی فرشتگان با وی. وی در این باره می‌فرماید:

تمام ابعادی که برای زن متصور است و برای یک انسان متصور است، در فاطمه زهرا(س) جلوه کرده و بوده است. یک زن معمولی نبوده است. یک زن روحانی، یک زن ملکوتی، یک انسان به تمام معنا انسان، تمام نسخه انسانیت، تمام حقیقت زن، تمام حقیقت انسان، او زن معمولی نیست. او موجود ملکوتی است که در عالم به صورت انسان ظاهر شده است. بلکه موجود الهی جبروتی در صورت یک زن ظاهر شد است... زنی که تمام خاصه‌های انبیاء در اوست، اگر مرد بود، نبی بود؛ زنی که اگر مرد بود، به جای رسول الله بود.^{۱۵}

وی در فرازی دیگر از سخنان خود با توجه به روایتی از امام صادق(ع) بزرگترین فضیلت فاطمه را اینگونه بیان می‌دارد:

من راجع به حضرت صدیقه(س) خودم را قاصر می‌دانم که ذکری بکنم، فقط اکتفا می‌کنم به یک روایت که در کافی شریف است و با سند معتبر نقل شده است^{۱۶} و آن روایت این است که حضرت صادق(ع) می‌فرماید: فاطمه(س) بعد از پدرش ۷۵ روز زنده بودند در این دنیا، بودند و حزن و شدت بر ایشان غلبه داشت و جبرئیل امین می‌آمد خدمت ایشان و به ایشان تعزیت عرض می‌کرد و مسائلی از آینده نقل می‌کرد. ظاهر روایت این است که در این ۷۵ روز مراده‌ای بوده است. یعنی، رفت و آمد جبرئیل زیاد بوده است و گمان ندارم که غیر از طبقه اول از انبیاء عظام درباره کسی این‌طور وارد شده است که در ظرف ۷۵ روز جبرئیل امین رفت و آمد داشته است و مسائلی را در آتیه‌ای که واقع می‌شده است، مسائلی را ذکر کرده است و آنچه که به ذریه او می‌رسیده است در آتیه ذکر کرده است و حضرت امیر آنها را نوشته است... مسأله آمدن جبرئیل برای کسی یک مسأله ساده نیست. خیال نشود که جبرئیل برای هر کسی می‌آید و امکان دارد بیاید. این یک تناسب لازم است بین روح آن کسی را که جبرئیل می‌خواهد بیاید و مقام جبرئیل که روح اعظم است... تا تناسب مابین روح این کسی که جبرئیل می‌آید پیش او و بین جبرئیل که روح اعظم است، نباشد، امکان ندارد این معنا و این تناسب بین جبرئیل که روح اعظم است و انبیای درجه اول بوده است مثل رسول خدا و موسی و عیسی و ابراهیم و امثال اینها، بین همه کس نبوده است... فقط این است که برای حضرت زهرا(س) است که آن که من دیده‌ام که جبرئیل به طور مکرر در این ۷۵ روز وارد می‌شده و مسائل آتیه‌ای که بر ذریه او می‌گذشته است، آن مسائل را می‌گفته است و حضرت امیر هم ثبت می‌کرده است... در صورت، من این شرافت و فضیلت را از

□ امام خمینی، بزرگترین فضیلت حضرت فاطمه (سلام الله علیها) را رفت و آمد و نزول مقام جبرئیل (روح اعظم) به طور مکرر نزد وی دانسته است

همه فضایلی که برای حضرت زهرا ذکر کرده اند - با اینکه آنها هم فضایل بزرگی است - این فضیلت را من بالاتر از همه می دانم که برای غیر انبیاء (علیهم السلام) آن هم نه همه انبیاء، برای طبقه بالای انبیاء (علیهم السلام) و (بعض) از اولیائی که در مرتبه آنها هست، برای کس دیگر حاصل نشده... و این از فضایلی است که از مختصات حضرت صدیقه (سلام الله علیها) است.^{۱۷}

امام خمینی در تجلیل و بزرگداشت مقام فاطمه، وی را هم طراز با پیامبر (ص) دانسته می فرماید:

زنی که افتخار خاندان وحی [است] و چون خورشیدی بر تارک اسلام عزیز می درخشید، زنی که فضائل او هم طراز فضایل بی نهایت پیغمبر اکرم و خاندان عصمت و طهارت بود. زنی که هر کسی با هر بینش درباره او گفتاری دارد و از عهده ستایش او بر نیامده که احادیثی که از خاندان وی رسیده به اندازه فهم مستمعان بوده و دریا را در کوزه نتوان گنجاند، و دیگران هر چه گفته اند به مقدار فهم خود بوده، نه به اندازه مرتبت او.^{۱۸}

۳. ساده زیستی فاطمه (س)

زندگی فاطمه (س) به ویژه هنگامی که با امیر مؤمنان علی (ع) ازدواج کرد، زندگی ای ساده و بی آرایش بود. پیامبر اکرم (ص) به هنگام آغاز زندگی مشترک فاطمه (س) و علی (ع) رو به امیر مؤمنان (ع) کرد و فرمود:

آیا چیزی از امکانات مالی و اقتصادی برای ازدواج در اختیار داری؟ آن حضرت پاسخ داد: پدر و مادرم فدایت باد، به خدا سوگند شرایط اقتصادی من بر شما پوشیده نیست. همه ثروت من در حال حاضر یک شمشیر ستم سوز است و یک زره برای جهاد و یک شتر آبکشی برای کسب و کار.

پیامبر اکرم (ص) خطاب به او فرمود:

علی جان! اما در شمشیر نظرم این است که شما به او نیاز داری تا به وسیله آن در راه خدا به جهاد برخیزی و دشمنان تجاوزکار خدا را بر سر جایشان بنشانی، در مورد شترت نیز نظرم این است که هم وسیله کار و درآمد توست. به وسیله آن، هم نخلستان را آب می‌دهی و برای خانواده‌ات هزینه زندگی فراهم می‌آوری و هم زاد و توشه سفرت را جابه‌جا می‌نمایی؛ آنگاه افزودند: اما من دختر فرزانه‌ام را به ازدواج تو درخواهم آورد و در برابر این پیمان برای زندگی مشترک و به نشان صفا و صداقت اینک زره خود را بفروش و پول آن را بیاور تا ترتیب این کار را بدهم.^{۱۹}

امیرمؤمنان به دستور پیامبر(ص) زره خود را حدود پانصد درهم فروخت و پول آن را تقدیم آن حضرت نمود و مقرر گردید که این پول، «مهریه» بهترین بانوی دو جهان یعنی فاطمه زهرا(س) گردد.^{۲۰}

امیرمؤمنان(ع) از آن پس به ویژه در دوران حکومت خود - با وجود اینکه تمکن مالی بسیاری داشتند، همواره، بی‌آلایش و ساده و به دور از تشریفات و تجملات، در سطح پایین‌ترین طبقات مردم زندگی می‌کردند^{۲۱} و فاطمه نیز بسان همسر خویش ساده‌زیستی را بر زندگی پرزرق و برق دنیا ترجیح می‌دادند.

امام خمینی درباره ساده‌زیستی و کوخ‌نشینی فاطمه(س) و برکات وجودی آن حضرت می‌فرماید:

ما یک کوخ چهار پنج نفری در صدر اسلام داشتیم، و آن کوخ فاطمه زهرا(س) است. از این کوخ‌ها هم محقرتر بوده، لکن برکات این چی است؟ برکات این کوخ چند نفری، آن قدر است که عالم را پر کرده است از نورانیت و بسیار راه دارد تا انسان به آن برکات برسد.^{۲۲}

در هر صورت، در زندگیش وقتی که انسان می‌بیند که یک پوستی بوده است - این‌طور نقل می‌کنند که شب‌ها این پوست را می‌انداختند و خودشان با حضرت فاطمه(س) رویش می‌خوابیدند و روزها همین پوست را علوفه رویش می‌ریختند برای شترشان و در خوراک هم کسی نمی‌توانست آن‌طور زندگی بکند...^{۲۳}

از انس نقل شده که فاطمه(س) نزد رسول خدا(ص) آمده، گفت: ای رسول خدا(ص) من و پسرعمویم جز یک پوست گوسفند چیز دیگری نداریم که هم روی آن می‌خوابیم و هم شترمان را بر روی آن علوفه می‌دهیم، حضرت فرمود: دخترم صبر کن؛ همانا موسی بن عمران، ده سال با

همسرش زندگی کرد و جز یک عباى قطوانى - يعنى عباى سفيد که نخهاى بسيارى در حاشيه اش آويزان بود - نداشتند.

۴. خطبه‌هاى فاطمه(س)

از حضرت فاطمه زهرا(س) در طول حيات سياسى - اجتماعى خود، خطبه‌ها، سخنان و نيايش‌هاى زيادى به يادگار مانده که در جوامع حديثى نقل شده است. از جمله خطبه فدکيه پس از غضب فدک، خطبه حضرت در جمع زنان مهاجر و انصار و نيز خطبه وي براى آنان که حق همسرش علي(ع) را غضب کردند.^{۲۵}

امام خمينى، درباره خطبه آن حضرت و نقش آن در رسوايى زمامداران باطل و آگاه‌سازى مردم مى‌فرمايد:

خطبه فاطمه زهرا(سلام الله عليها) در مقابل حکومت و قيام اميرالمؤمنين و صبر اميرالمؤمنين در مدت بيست و چند سال و در عين حال کمک کارى به حکومت موجود و بعد هم فداکارى در راه اسلام و فداکارى دو فرزند عزيزش، امام مجتبهى که يک خدمت بسيار بزرگ و دولت جابر اموى را با آن خدمت رسوا فرمود و خدمت بزرگ برادر ارجمندش حضرت سيدالشهداء، چيزهاى بود که همه مى‌دانيد و مى‌دانيم...^{۲۶}

۵. صحيفه فاطميه

همچنانکه گذشت پس از رحلت پيامبر اکرم(ص) ايام بر فاطمه زهرا(س) به دشوارى سپرى مى‌شد؛ از اين رو، جبرئيل به امر خداوند بر آن حضرت نازل مى‌شد و براى وي از حوادث آينده به ويژه آتية ذريه آن حضرت، سخن مى‌گفت. صحيفه فاطميه، حاصل نزول جبرئيل بر فاطمه زهرا(س) در اين مدت ۷۵ روز است. از سخنان پيشوايان معصوم دينى چنين استفاده مى‌شود که مصحف فاطمه(س)، پس از رحلت رسول خدا(ص) بر وي نازل شده است. امام صادق(ع) در اين باره مى‌فرمايد:

فاطمه(س) پس از پدرش تنها هفتاد و پنج روز در اين جهان زندگى کرد و در طول آن مدت،

غم‌ها و اندوه‌های زیاد را تحمّل نمود. جبرئیل در آن ایام به طور مرتّب به حضور فاطمه(س) نازل می‌شد و او را در عزای پدر تسلیت می‌گفت و از مقام و جایگاهش در آن سوی جهان باخبر می‌ساخت و همچنین از اوضاع آینده دنیا و سرنوشت بچه‌هایش آگاه می‌نمود و علی(ع) آنها را می‌نوشت و همه اینها مصحف فاطمه(س) را تشکیل می‌داد.^{۲۷}

امام خمینی در این باره در عبارتی کوتاه در وصیتنامه سیاسی - الهی خود ضمن مباحثات به این صحیفه می‌فرماید:

صحیفه فاطمیه که کتاب الهام شده از جانب خداوند تعالی به زهرای مرضیه است، از ما است.^{۲۸}

۶. دشمن‌ستیزی فرزندان معنوی فاطمه(س)

امام خمینی همه کسانی را که سیره معنوی و سیاسی به فاطمه زهرا(س) تأسی نموده و راه و روش و منش او را پیروی نموده، به عنوان فرزندان معنوی کوثر فاطمه یاد کرده است. از جمله از رشادت‌ها و جان‌فشانی‌های رزمندگان و ایثارگران دلیر اسلام تجلیل نموده، می‌فرماید:

به هر حال، قلم و بیان عاجز است که... از حماسه‌ها و رشادت‌ها و خیرات و برکات فرزندان معنوی کوثر^{۲۹}، ... حضرت فاطمه زهرا(سلام الله علیها) سخن بگوید؛ که همه اینها از هنر اسلام است و اهل بیت و از برکات پیروی امام عاشورا سرچشمه گرفته است.^{۳۰}

وی در جمع روحانیون پیش از رخداد بزرگ ۱۵ خرداد ۴۲ - ضمن سخنانی از رهروان راه فاطمه در همه بلاد اسلامی یاد کرده، می‌گوید:

پیروان علی و فاطمه و اولاد روحانی و جسمانی آن بزرگواران همواره با احکام جائز مقابله کردند... اولاد فاطمه(سلام الله علیها) در طول تاریخ اسلام همیشه در برابر دستگاه‌های ظالم و جائز ایستادند و از اسلام دفاع کردند... اکنون بحمدالله اولاد فاطمه زنده‌اند، در قم اولاد فاطمه هستند، در مشهد اولاد فاطمه هستند، در نجف اولاد فاطمه هستند، در سایر بلاد اولاد فاطمه هستند، اینها نمی‌نشینند تا دولت‌ها هر خیانتی که خواستند بکنند و احکام قرآن را پایمال کنند؛ تا اولاد فاطمه زنده‌اند، اجازه نمی‌دهند که دشمنان به مقدسات اسلام تجاوز کنند و مقدرات مسلمین را به دست یهود و اسرائیل بسپرنند. ای فاطمین! به داد اسلام برسید.^{۳۱}

□ از حضرت زهرا(س) در طول حیات سیاسی - اجتماعی خود، خطبه‌ها، سخنان و نیایشهای زیادی به یادگار مانده است

□ حضرت فاطمه(س) پس از پدرشان تنها ۷۵ روز در این جهان زنده بود و در طول آن مدت، غمهای زیادی را تحمل کرد

۷. ضرورت الگوگیری از فاطمه(س)

شناخت فاطمه(س) و فرزندان او، صرفاً به عنوان موجوداتی آسمانی و ملکوتی و مافوق انسان نیست که نتوان به ساحت وجودی و شخصیت آنان راه یافت؛ بلکه فاطمه و ذریه‌اش به سان «انسان‌هایی کامل» و «الگوهای برجسته» برای دیگر انسان‌ها و «حجت‌هایی» از ناحیه خداوند برای هدایت جوامع بشری و «راهنمایانی» برای زندگی این جهانی معرفی شده‌اند.

امیرمؤمنان در نامه‌ای که خطاب به عثمان بن حنیف انصاری استاندار خود در بصره دارند، ضمن انتقاد جدی از کارگزاران نظام اسلامی از در غلطیدن در ورطه اشرافی‌گری و دنیاپرستی و دوری از عدالت محوری و عدالت‌گستری و نیز ضرورت هم‌نوایی پیشوایان اسلامی در برخورداری از مواهب زندگی مادی، از مردم می‌خواهد تا وی را در عرصه تلاش و معنویت و پاکدامنی و تقوا و درست‌کاری یاری کنند؛ گرچه از تأسی به سیره عملی وی در زهد و ساده‌زیستی، ناتوانند.^{۳۲}

امام خمینی با الهام‌گیری از سیره و سنت معصومان(علیهم‌السلام) و نیز فاطمه زهرا(س) بارها بر این موضوع تأکید ورزیده و آنان را به عنوان الگو و مقتدا در رشد و تعالی معنوی، زهد و ساده‌زیستی، درگیری و دشمن‌ستیزی، تربیت و ساختن نسلی با معنویت و تقوا و دانش به همه ما به

ویژه زنان با ایمان شناسانده‌اند. در این باره، سخنان بسیاری از وی نقل شده که در اینجا به دو فراز از آنها اشاره می‌شود:

۱/۷... در حفظ همه حیثیاتی که حیثیت بزرگ زن است، آن‌طوری که زن فرید، حضرت زهرا(سلام‌الله‌علیها) بود همه باید به او اقتدا کنید و کنیم و همه باید دستورمان را از اسلام به وسیله او و فرزندان او بگیریم و همان‌طوری که او بوده است، باشید. و در علم و تقوا کوشش کنید؛ علم به هیچ‌کسی انحصار ندارد، علم مال همه است، تقوا مال همه است، و کوشش برای رسیدن به علم و تقوا وظیفه همه ماست و همه شمامست.^{۳۳}

۲/۷ حضرت به اندازه خودش که در این ظرف کوتاه مجاهده داشته است، مخاطبه داشته است، با حکومت‌های وقت، محاکمه می‌کرده است حکومت‌های وقت را؛ شما باید اقتدا به او بکنید تا پذیرفته باشید که این روز، روز زن است. یعنی، روز تولد این حضرت روز زن است. زهد و تقوا و همه چیزهایی که داشته است و عفاف که او داشته است، و همه چیز، شما باید اگر پذیرا شدید، آنها را تبعیت کنید...^{۳۴}

۸. فاطمه(س) و روز زن

روز ولادت فاطمه زهرا(س) را روز زن نامیده‌اند؛^{۳۵} امام خمینی در چند سال پیاپی بدین مناسبت پیام‌هایی ارزشمند برای ملت بزرگ ایران به ویژه زنان مسلمان و آزاده صادر فرمودند که در طی آنها بارها از این نام‌گذاری با تکریم یاد کرده، فرمودند:

«برای زنها کمال افتخار است که روز تولد حضرت صدیقه را روز زن قرار داده‌اند، افتخار است و مسؤولیت».^{۳۶}

نتیجه‌گیری

با نگاهی گذرا به برخی از سخنان امام خمینی درباره فاطمه زهرا(س) می‌توان به نکات ذیل دست یافت:

۱. گرچه فاطمه(س) نام‌های بسیار و برجستگی‌های معنوی فراوان داشته، لکن «محدثه» بودن وی، برترین فضیلت معنوی او به شمار می‌رود. امام خمینی در این باره می‌فرماید:

□ حضرت فاطمه(ع) و ذریه‌اش به عنوان انسانهایی کامل و الگوهایی برجسته برای دیگر انسانها و حجت‌هایی از سوی خداوند برای هدایت جوامع بشری و راهنمایی برای زندگی این جهان معرفی شده‌اند

«من این شرافت و فضیلت را از همه فضایی که برای حضرت زهرا(س) ذکر کرده‌اند - ...بالاتر از همه می‌دانم... - و این از فضایی است که از مختصات حضرت صدیقه - سلام‌الله علیها - است.»^{۳۷}

۲. دومین ویژگی فاطمه(س) زندگی و زیّ ساده و بی‌آلایش اوست. با وجود همین ساده‌زیستی و کوخ‌نشینی، برکات وجودی و نورانیت وی، آنقدر است که عالم را پر کرده است.
۳. حضور فاطمه(س) در صحنه جامعه و دفاع از حاکمیت حق و مسائل سیاسی و حکومتی از جمله ویژگی‌های دیگر اوست که وی را در میان زنان مسلمان ممتاز ساخته است.
۴. از جمله میراث فرهنگی که سبب فخر و مباهات شیعه شده، صحیفه فاطمیه است که از جانب خداوند تعالی به زهرا(س) الهام شده است.
۵. فرزندان معنوی فاطمه(س)، همواره در طول تاریخ درخشان شیعه، با الهام‌گیری از سیره آن بزرگوار، بر ضد دستگاه‌های ظلم و حکام جابر مقابله کرده‌اند.
۶. شناخت شخصیت بی‌نظیر فاطمه(س) برای همه ما به عنوان الگوی برجسته و شایسته در همه عرصه‌های زندگی، امری ضروری و به ویژه برای بانوان و زنان مسلمان و شیعه و این که روز ولادت او به عنوان «روز زن» نامیده شده، هم افتخار است و هم مسؤلیت.

کتابنامه:

به جز قرآن کریم.

۱. احقاق الحق، قاضی نورالله حسینی مرعشی شوشتری، مع تعلیقات آیةالله المرعشی النجفی، قم، مکتبه آیةالله المرعشی، بی تا.
۲. بحارالانوار، علامه محمدباقر مجلسی، دارالاحیاء التراث العربی، افست، ط ۲، ۱۴۰۳ هـ. ق.
۳. خطابه فاطمه زهرا، خلیل کوه کمره‌ای، کتابخانه سقراط، تهران، اول، ۱۳۶۷ ش.
۴. خطابه فدک، سیدحسین رجایی، الهادی، قم، اول، ۱۳۷۶ ش.
۵. شرح خطبه الزهراء، محمدباقر مجلسی، تنظیم از علی رضا هزار.
۶. صحیفه امام، مجموعه ۲۲ جلدی رهنمودهای امام خمینی، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، ۱۳۷۸ ش.
۷. الکافی، محمد بن یعقوب کلینی، دارالکتب الاسلامیه، تهران، پنجم، ۱۳۶۳ ش.
۸. نهج البلاغه، صبحی صالح، انتشارات هجرت، قم، افست، ۱۳۹۵ ق.

پی‌نوشتها:

۱. نام فاطمه برگرفته از نام خداوند است. ر.ک: بحارالانوار، ۱۵/۴۳ و ۳۲۷/۲۶.
۲. جدا شده از هر گونه بدی و پلیدی یا کسی که خلائق از شناخت او ناتوانند.
۳. بسیار راستگو
۴. پربرکت
۵. پاکیزه
۶. پاک
۷. خشنود
۸. مورد رضایت خداوند
۹. کسی که فرشتگان با او سخن می‌گفتند
۱۰. درخشنده
۱۱. بحارالانوار، ۱۰/۴۳.
۱۲. صحیفه امام، ج ۲۰، ص ۴.
۱۳. بحارالانوار، ۲۰۶/۱۴.
۱۴. دیوان امام خمینی، رباعیات، ص ۱۹۶.
۱۵. صحیفه امام، ج ۷، ص ۳۳۷.
۱۶. کلینی، محمدبن یعقوب، الکافی، ۲۴۱/۱، حدیث ۵.
۱۷. ر.ک: صحیفه امام، ج ۲۰، ص ۶.

۱۸. همان، ج ۱۲، ص ۲۷۴.
۱۹. مجلسی، محمدباقر، شرح خطبة الزهراء، تنظیم از علی رضا هزار، ص ۵۴ - ۵۵ و ۵۸ - ۵۹ به نقل از بحارالانوار، ۱۲۷/۴۳ - ۱۳۰.
۲۰. رک: همان.
۲۱. صبحی صالح، نهج البلاغه، نامه ۴۵، ص ۴۱۷.
۲۲. صحیفه امام، ج ۱۷، ص ۳۷۳.
۲۳. همان، ج ۸، ص ۲۳۱.
۲۴. رک: شوشتری، قاضی نورالله، احقاق الحق، ۳۹۵/۱۰ - ۴۰۰.
۲۵. برای آگاهی بیشتر رک: کمره‌ای، خلیل، خطبة فاطمه زهرا، کتابخانه سقراط، تهران، اول، ۱۳۶۷ ش. انصاری، محمدباقر و رجایی، سیدحسین، خطبة فدک، الهادی، قم، اول، ۱۳۷۶ ش.
- خطبه‌های روشنگرانه حضرت فاطمه زهرا، واحد تحقیقات اسلامی بنیاد بعثت، مشهد، دوّم، ۱۳۶۶ ش. و حسین زنجانی، سید عزالدین، شرح خطبة حضرت زهرا، ج ۱ و ۲، دفتر تبلیغات اسلامی، قم، دوّم، ۱۳۷۰ ش.
۲۶. صحیفه امام، ج ۱۶، ص ۸۷.
۲۷. الکافی، ۱/۲۴۱/۱ حدیث ۵؛ بحارالانوار، ۴۱/۲۶.
۲۸. صحیفه امام، ج ۲۱، ص ۳۹۷.
۲۹. اشاره به آیه شریفه: «إِنَّا أُعْطِينَاكَ الْكُوْثَرَ» (کوثر/۱). چه اینکه بارزترین مصداق کوثر، وجود حضرت فاطمه زهرا(س) است.
۳۰. صحیفه امام، ج ۲۰، ص ۱۹۸.
۳۱. همان، ج ۱، ص ۱۶۴.
۳۲. صبحی صالح، نهج البلاغه، نامه ۴۵، ص ۴۱۷ (... و لکن اعینونی بورع و اجتهاد و عفة و سداد).
۳۳. صحیفه امام، ج ۱۹، ص ۱۸۴.
۳۴. همان، ج ۲۰، ص ۶.
۳۵. مصادف با روز بیستم جمادی‌الثانیه.
۳۶. صحیفه امام، ج ۲۰، ص ۴.
۳۷. همان، ج ۲۰، ص ۶.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی